IX kadencja

SEJM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

KANCELARIA SEJMU
Biuro Komisji Sejmowych

PEŁNY ZAPIS PRZEBIEGU POSIEDZENIA

■ **Komisji do Spraw Kontroli Państwowej (nr 36)**

z dnia 19 stycznia 2021 r.

Pełny zapis przebiegu posiedzenia

Komisji do Spraw Kontroli Państwowej (nr 36)

19 stycznia 2021 r.

Komisja do Spraw Kontroli Państwowej, obradująca pod przewodnictwem posła **Wojciecha Szaramy (PiS)**, przewodniczącego Komisji, rozpatrzyła:

– informację prezesa Najwyższej Izby Kontroli dotyczącą planu pracy NIK na 2021 rok.

W posiedzeniu udział wzięli: **Marian Banaś** prezes Najwyższej Izby Kontroli wraz ze współpracownikami.

W posiedzeniu udział wzięli pracownicy Kancelarii Sejmu: **Tadeusz Cieśluk** i **Tadeusz Oset** – z sekretariatu Komisji w Biurze Komisji Sejmowych.

Przewodniczący poseł Wojciech Szarama (PiS):

Witam ponownie. Proszę posłów uczestniczących w dzisiejszym posiedzeniu o ponowne zalogowanie się w celu stwierdzenia kworum. Dotyczy to również posłów, którzy uczestniczą posiedzeniu tutaj, na sali. Trzeba dokonać ponownej rejestracji legitymacją.

Proszę państwa, z informacji sekretariatu wynika, że w posiedzeniu w tej chwili uczestniczy 12 posłów. Możliwość potwierdzenia udziału w posiedzeniu Komisji nadal istnieje.

Stwierdzam kworum.

Otwieram posiedzenie Komisji.

Na tym posiedzeniu mamy rozpatrzyć informację prezesa Najwyższej Izby Kontroli dotyczącej planu pracy Najwyższej Izby Kontroli na 2021 rok. Bardzo proszę pana prezesa lub wskazaną przez pana prezesa osobę o przedstawienie tego planu pracy.

Prezes Najwyższej Izby Kontroli Marian Banaś:

Panie przewodniczący, szanowni państwo, mam zaszczyt zaprezentować Wysokiej Komisji tematy kontroli przyjęte do realizacji w planie pracy NIK na 2021 rok. Zostały one wyłonione w wyniku trwających kilka miesięcy prac planistycznych oraz analiz przeprowadzonych przez kierownictwo oraz kontrolerów i pracowników Najwyższej Izby Kontroli. Nasza analiza obejmowała głównie obszary funkcjonowania państwa, zgodnie z ustawą o działach administracji rządowej, oraz klasyfikację wydatków sektora instytucji rządowych i samorządowych. Za podstawę doboru tematów do kontroli przyjęto ryzyka niezrealizowania celów państwa określonych w podstawowych dokumentach strategicznych oraz w analizach eksperckich.

Wysoka Komisjo, w 2020 roku sejmowa Komisja do Spraw Kontroli Państwowej zarekomendowała do realizacji w ramach planu pracy NIK na 2021 rok 44 tematy zgłoszone przez 14 komisji sejmowych. Badania kontrolne w sugerowanych przez organy Sejmu i Senatu RP obszarach zostaną w większości zrealizowane w trybie kontroli planowych bądź doraźnych. Chciałbym tu podkreślić, że sugerowane tematy, które zostały włączone do planu pracy, były zgodne z typowanymi przez NIK i wyłonionymi w wyniku analiz przeprowadzonych w departamentach i delegaturach.

Szanowni państwo, zgodnie z przepisami ustawy o NIK plan pracy NIK na 2021 rok, uchwalony przez Kolegium Najwyższej Izby Kontroli 18 listopada 2020 r., został przedłożony pani marszałek Sejmu oraz państwu posłom, członkom sejmowej Komisji do Spraw Kontroli Państwowej. W planie pracy NIK na 2021 rok znalazły się 103 kontrole. Największa z nich to jak zawsze kontrola wykonania budżetu państwa. W ramach tej kontroli przeprowadzonych zostanie 208 kontroli jednostkowych. W 2021 roku Najwyższa

Izba Kontroli zbada także roczne sprawozdanie finansowe Polskiej Agencji Nadzoru Audytowego. Ponadto będzie realizowała zadania wynikające z wcześniej zawartych umów o współpracy i z innych zobowiązań międzynarodowych.

Jak w każdym roku poza kontrolami planowymi NIK przeprowadzi też szereg kontroli doraźnych. To te procedury, które pozwalają szybko sprawdzić dostrzeżone przez Izbę problemy. Kontrole te podejmowane są także w reakcji na sygnały o nieprawidłowościach zgłaszanych przez parlamentarzystów, obywateli, instytucje i organizacje społeczne. Wysoka Komisjo, szanowni państwo, coraz bardziej prawdopodobne staje się założenie przyjęte w NIK na wstępnym etapie prac planistycznych, że trwająca pandemia koronawirusa zdeterminuje obecne życie gospodarcze i społeczne w Polsce, a jej skutki będą odczuwane jeszcze przez długi czas. Z tego powodu badania kontrolne NIK będą zogniskowane na zagadnieniach związanych ze skutkami pandemii. Realizujemy również w ten sposób sugestie państwa posłów przedstawione w trakcie posiedzenia Komisji do Spraw Kontroli Państwowej w lipcu 2020 roku.

Ze wskazanych przyczyn w 2021 roku Najwyższa Izba Kontroli zwróciła szczególną uwagę na problemy związane z wirusem COVID-19. NIK przeprowadzi między innymi kontrolę funkcjonowania szpitali, szkół i administracji publicznej w warunkach pandemii. Sprawdzi także skuteczność tarczy antykryzysowej oraz zastosowania ulg i zwolnień podatkowych oraz sprawność funkcjonowania systemów i instytucji finansowych.

Na pierwszej linii walki z chorobą znajdują się szpitale. Dlatego kontrolerzy sprawdzą, czy zmiany w organizacji i finansowaniu szpitali w czasie pandemii zapewniły ich prawidłowe funkcjonowanie. W zupełnie nowej sytuacji znalazło się też szkolnictwo, które musiało przestawić się na nauczanie za pomocą sieci komputerowej. Zaplanowana kontrola ma wykazać, jak zorganizowano i realizowano kształcenie dzieci i młodzieży w sytuacji zagrożenia wirusem.

Niewątpliwie kluczową rolę w walce z pandemią odgrywa rząd wraz z wojewodami oraz samorządy. Zbadana zostanie także ich działalność – w szczególności udzielanie ulg, zwolnień podatkowych i innych elementów wsparcia podatników oraz to, w jaki sposób dokonywano zwrotu podatku.

Jednym z najważniejszych elementów walki ze skutkami pandemii jest pomoc państwa określona jako tarcza antykryzysowa. NIK przyjrzy się, jak została wdrożona i czy stała się skutecznym narzędziem w udzielaniu pomocy gospodarczej. Przedmiotem kontroli objęte będą również usprawnienia poboru podatku VAT i jego skuteczność w warunkach pandemii i wyhamowania gospodarki. W pomoc w łagodzeniu skutków wywołanych przez pandemię zaangażowane są też banki. Dlatego NIK sprawdzi, czy podejmowały zgodne z prawem i skuteczne działania w celu ograniczenia negatywnych skutków pandemii.

Zbadanie wydatków związanych z przeciwdziałaniem pandemii COVID-19 uwzględni także coroczna kontrola wykonania budżetu państwa. Wyzwaniem dla budżetu na rok 2020 okazało się bowiem niemożliwe do przewidzenia na etapie projektowania ustawy budżetowej zapewnienie bezpieczeństwa funkcjonowania państwa w warunkach pandemii COVID-19.

Wysoka Komisjo, w kilku kontrolach zaplanowano też zbadanie wpływu skutków pandemii na funkcjonowanie na przykład jednostek samorządu terytorialnego czy funduszy szkoleniowych. Kontrolerzy zbadają również, jak z organizacją pracy w formie zdalnej poradziła sobie administracja publiczna. W dziedzinie ochrony zdrowia sprawdzone zostaną zakupy i wykorzystanie wysoko specjalistycznej aparatury medycznej oraz skuteczność państwowej inspekcji sanitarnej w zapobieganiu i zwalczaniu zakażeń.

Znaczącym elementem systemu bezpieczeństwa państwa i obywateli jest wojsko. Jedna z kontroli będzie dotyczyć gotowości mobilizacyjnej i bojowej Sił Zbrojnych RP na wypadek zagrożeń zewnętrznych. Kontroli poddane zostaną również procesy związane z planowaniem zakupów, dystrybucją i ewidencją sprzętu informatycznego i oprogramowania w resorcie obrony.

Za bezpieczeństwo obywateli odpowiedzialna jest także policja. NIK zaplanowała więc sprawdzenie, czy organ odpowiedzialny za utrzymanie porządku i bezpieczeństwa publicznego jest przygotowany do zapobiegania zagrożeniom i przywracania zakłócenia

porządku i ładu. Kontrola odejmie między innymi wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego oraz skuteczność mechanizmów zabezpieczających przed nadużywaniem tych środków. Odrębnej kontroli podane zostaną nabór i utrzymanie zatrudnienia w formacjach podległych MSWiA oraz w cywilnych służbach specjalnych.

Ważnym obszarem zainteresowania Najwyższej Izby Kontroli jest szeroko rozumiana ekologia. Jednym z istotnych czynników wpływających na stan naszego środowiska jest wykorzystanie węgla w energetyce. Rząd realizuje obecnie program „Czyste Powietrze", którego głównym celem jest walka ze smogiem. Polega on na dopłatach do wymiany starych pieców oraz docieplenia domów jednorodzinnych. NIK przeprowadzi audyt systemu dofinansowania oraz sposobu jego obsługi. Dodatkowo przedmiotem kontroli będzie skuteczność i terminowość wdrażania przyjętego w 2018 roku rządowego programu dla sektora górnictwa węgla kamiennego w Polsce. Najwyższa Izba Kontroli sprawdzi też, jak wykorzystywana jest energia wód termalnych do wytwarzania ciepła, jak stosowana jest biomasa w produkcji energii oraz jak rozwija się morska energetyka wiatrowa.

Dwie kontrole będą poświęcone promocji Polski w świecie. Pierwsza ma sprawdzić, czy służące promocji kraju działania organów państwowych i innych instytucji finansowych ze środków publicznych były skuteczne i efektywne. Druga kontrola będzie dotyczyć promocji polskiej żywności za granicą.

Wysoka Komisjo, intencją NIK jest nie tylko przedstawienie stanu realizacji przez instytucje publiczne zadań związanych ze zwalczaniem skutków pandemii. Niezwykle ważne będzie także wskazanie możliwości wypracowania takich rozwiązań, które w przyszłości pozwolą zabezpieczyć państwo i społeczeństwo przed destrukcyjnymi następstwami sytuacji kryzysowej zagrażającej stabilności finansowej i gospodarczej państwa oraz szeroko rozumianemu bezpieczeństwu obywateli.

Wysoka Komisjo, w trakcie realizacji planu pracy NIK na 2021 rok będziemy starali się wzmacniać potencjał kontrolny NIK między innymi dzięki realizacji nowo przyjętej, pierwszej od 18 lat, strategii Najwyższej Izby Kontroli na lata 2021-2024. Jako naczelny organ kontroli państwowej będziemy opierać się na wartościach i zasadach, którym pozostajemy wierni od ponad 100 lat. Mając świadomość tradycji, dążymy do nowoczesności. Założenia nowej strategii będą realizowane równolegle z realizacją niniejszego planu pracy. Strategia zakłada między innymi silne wsparcie procesu kontroli technologiami cyfrowymi. Wzmocniony zostanie system monitorowania realizacji wniosków pokontrolnych, który będzie elementem budowanej w NIK bazy wiedzy. Strategia zakłada również dalsze wzmocnienie współpracy NIK z Sejmem i Senatem. W tym miejscu pragnę podkreślić, że liczę na dobrą współpracę z Komisją do Spraw Kontroli Państwowej.

Wysoka Komisjo, szanowni państwo, chciałbym podkreślić, że dobierając tematy kontroli zaplanowane do realizacji w 2021 roku, mieliśmy na uwadze, aby w połączeniu z kontrolami przeprowadzanymi w latach poprzednich dawały one całościowy obraz obszarów strategicznych dla całego państwa oraz ważnych społecznie. Mając na względzie wykonanie obowiązków konstytucyjnych i ustawowych Najwyższa Izba Kontroli przyjęła do realizacji plan pracy NIK na 2021 rok. Dziękuję państwu za uwagę.

Przewodniczący poseł Wojciech Szarama (PiS):

Dziękuję. Otwieram dyskusję. Czy są jakieś pytania? Pan poseł Wilczyński.

Poseł Ryszard Wilczyński (KO):

Bardzo dziękuję. Wysoka Komisjo, panie prezesie, chciałem zwrócić uwagę na sposób formułowania pytań definiujących cel kontroli. W wielu momentach odnoszę wrażenie, że nie dopisujecie pewnego ważnego słowa – efektywność. Jest mowa o prawidłowości funkcjonowania, ale zapomina się o tym słowie, kluczowym dla funkcjonowania państwa, czyli o efektywności danego rozwiązania. Prosiłbym o zwrócenie uwagi na to, że słowo efektywność należałoby zastosować w wielu miejscach. Przykładowo punkt nr 32 – system ochrony zabytków w Polsce. Czy system ochrony zabytków funkcjonuje prawidłowo i skutecznie? Tu akurat mamy słowo „skutecznie". Ale weźmy na przykład sprawę ochrony zdrowia. Kontrola nr 55 – funkcjonowanie szpitali w warunkach pandemii COVID-19. Ja bym się w tym momencie, nawiasem mówiąc, zastanowił, czy nie chodzi o funkcjonowanie całego systemu ochrony zdrowia w warunkach pandemii

COVID-19. Ten główny cel kontroli, pytanie definiujące cel kontroli – czy zmiany w organizacji i finansowaniu w szpitali w warunkach pandemii COVID-19 zapewniły ich prawidłowe funkcjonowanie? Panie prezesie, mogę się założyć, że szpitale funkcjonowały prawidłowo, tylko że w 2020 roku umarło nam 65 tys. ludzi więcej niż umarło w roku 2019. Wiemy, że co druga osoba z tej górki umieralności to byli ludzie, gdzie w aktach zgonu jest COVID. Pytanie nie brzmi w ten sposób, czy szpitale funkcjonowały prawidłowo, tylko czy system funkcjonował tak, że Polacy otrzymywali należną im usługę medyczną. Zastanowiłbym się, czy tego wszystkiego nie przeformułować, bo potem możemy do sprawy już nie wrócić. Same szpitale to jest ułamek. Proszę pamiętać, że mieliśmy stan, w którym wojewodowie nieraz całe połacie kraju wyczyścili z możliwości hospitalizowania ludzi. Powiat w powiat były szpitale COVID-owe. Na przykład, proszę zwrócić uwagę na północną część województwa opolskiego, na sąsiadowanie szpitali pomiędzy województwami. Nikt tego nie koordynował. Zwracam więc uwagę na konieczność być może przeformułowania tematów kontroli, jeżeli chodzi o obszar zdrowia, bo tam mamy takie przyczynkowe zupełnie rzeczy. Po co marnować czas na rzeczy przyczynkowe?

Teraz trzeba zabrać się za największy problem – dlaczego w Polsce umierają ludzie w takiej skali, jak mamy pandemię. Ktoś nam musi to wyjaśnić. Chcę panu powiedzieć, panie prezesie, że system monitorowania jest tak skonstruowany, że minister zdrowia przyznał, odpowiadając na pytanie bieżące, że oni nie wiedzą, dlaczego ludzie umierają i będą wiedzieć dopiero w roku 2022, jak im w Olsztynie policzy odpowiednia firma czy instytucja. Z takimi rzeczami nie można się zgodzić. Żeby nie przedłużać, prosiłbym uprzejmie o przejrzenie głównych celów. One nieraz są ujęte w sposób, powiedziałbym, banalny. W wielu momentach tam, gdzie powinno padać słowo „efektywność" ono nie pada. A jeżeli chodzi o sprawę zdrowia, to tutaj raczej należałoby iść w kierunku skontrolowania prawidłowości funkcjonowania całego systemu – jako potężna kontrola i wielkie zadanie dla NIK. Dziękuję bardzo.

Prezes NIK Marian Banaś:

Można się odnieść, panie przewodniczący? Panie pośle, jak najbardziej te elementy, o których pan mówi… Może one tutaj tak bezpośrednio nie są ujęte, ale nas jako Najwyższą Izbę Kontroli trzyma ustawa i cztery główne kryteria są najistotniejsze, wobec których dokonujemy ocen, prowadząc kontrolę – celowość, gospodarność, legalność i rzetelność. Te elementy, o których pan mówi, mieszczą się w nich. Weźmy przykładowo celowość – czy efektywność została zachowana. Na pewno w tych kryteriach mieszczą się te wszystkie elementy, o których pan mówił. My bierzemy je pod uwagę i na pewno w tym duchu oceniamy.

Przewodniczący poseł Wojciech Szarama (PiS):

Proszę państwa, pozwolę sobie też zabrać głos w tej sprawie. Pan poseł zaproponował kryterium efektywności, tak? W kwestii działania służby zdrowia. Moim zdaniem ta efektywność jest bardzo trudna do określenia. Zgodnie z dalszym ciągiem wypowiedzi mierzylibyśmy ją ilością zgonów. Chciałem przypomnieć, że niestety w Polsce, tak jak i we wszystkich krajach na świecie, ludzie umierają. Ta umieralność w Polsce kształtuje się średnio w granicach około tak 360-380 tys. ludzi rocznie. Niestety. Teraz w czasach pandemii ilość osób, które zmarły niestety zwiększyła się. Chociaż jesteśmy w nieporównywalnie lepszej sytuacji niż inne kraje – i to kraje europejskie. A więc tutaj faktycznie część szpitali, część oddziałów szpitalnych, została zamieniona na oddziały COVID-owe. Ale to była rzecz niezbędna. Nawet dzisiaj trudno znaleźć na świecie taką instytucję, łącznie ze Światową Organizacją Zdrowia, która przewidziałaby, w którym momencie skończy się epidemia i na jakich zasadach ona się skończy – kiedy na przykład szczepionki, które są obecnie produkowane i którymi szczepieni są ludzie, przyniosą oczekiwany efekt. To jest dalej duży znak zapytania. Oddziały szpitalne, oddziały COVID-owe, które powstały w szpitalach, powstały, aby zapobiec rozprzestrzenianiu się epidemii. W Polsce przyniosło to swój wymierny i pozytywny skutek. Proszę, pan poseł.

Poseł Ryszard Wilczyński (KO):

Ad vocem, panie przewodniczący. Efektywność systemu ochrony zdrowia mierzy się różnymi wskaźnikami. Jednym z nich jest oczywiście średnia długość życia. To jest taki

powszechnie przyjęty na całym świecie miernik. Kiedy ona spada, to w tym momencie zaczyna się zapalać czerwona lampka i zaczynamy się zastanawiać, dlaczego tak się dzieje. Ale oczywiście w tym układzie nie chodzi o ten bardzo zgeneralizowany miernik, tylko o takie parametry, które mówią o dostępności do usług medycznych dla osób zagrożonych. Na przykład osób, u których stwierdzano lub stwierdza się chorobę nowotworową. Wiemy jak ta dostępność układała się w poszczególnych latach. Trzeba zobaczyć, na ile system wysiadł w tym aspekcie w roku 2020 – wszędzie tam, gdzie niewykonanie procedury medycznej grozi takim postępem choroby, który kończy się przedwczesną śmiercią. W całej tej sytuacji chodzi o to, że walcząc z COVID-19 nie zapanowano nad elementem dostępności do usług medycznych tych wrażliwych grup. Jeden z przykładów to kwestia mammografii. Niemal zupełnie zaniedbano kwestie badań w zakresie mammografii. To był absolutny zjazd, absolutne dno. Jakie to daje skutki? Oczywiście daje skutki. NIK mógłby zadawać sobie bardziej ambitne pytania – dlaczego w Polsce nie przeprowadza się szczepień dotyczących HPV? To drastycznie niebezpieczna choroba – dotyczy raka szyjki macicy. Dlaczego w Polsce nie szczepi się dziewczynek? Dlatego, że to kosztuje 1000 zł? Moim zdaniem NIK powinien odpowiadać na takie pytania, bo ludzie po prostu ze względu na niestosowanie jakichś procedur, niestosowanie jakichś szczepień, czy dysfunkcyjne funkcjonowanie po prostu umierają. I to jest ambicja, a nie to, czy szpital funkcjonował poprawnie. No funkcjonował. Robił to, co mu wojewoda kazał. Czy to jest poprawne? Z punktu widzenia wojewody tak, być może z punktu widzenia walki z pandemią tak, ale z punktu widzenia zbiorowych interesów całej społeczności, wszystkich Polaków – nie za bardzo. Dlatego chciałem o tym powiedzieć. Powinniśmy się bardzo zastanowić nad tym, dlaczego na przykład wyłączono administrację samorządową ze sterowania pandemią. Dlaczego to wojewoda jednoosobowo mówił jak pan i władca – tu będzie taki szpital, tu będzie taki szpital, a tu taki? Gdzie byli marszałkowie? Gdzie byli starostowie? Przecież ja wiem, jak byli traktowani. W całej tej rzeczy chodzi o to, aby NIK w roku 2021 zbadał, jak funkcjonował system ochrony zdrowia w czasie pandemii. Dziękuję.

Prezes NIK Marian Banaś:

Panie przewodniczący, mogę tylko zapewnić, że kontrola będzie przez nas zrobiona bardzo rzetelnie. Zostanie przeprowadzona obiektywnie. Mierniki, o których mówimy zostaną tam wzięte pod uwagę. Ocenimy, jak naprawdę sytuacja wygląda.

Przewodniczący poseł Wojciech Szarama (PiS):

Proszę państwa, na szczęście starostowie, prezydenci i wójtowie współpracowali z wojewodami, współpracowali z rządem. Nadal to robią w walce z pandemią. Szpitale zarówno miejskie, jak i szpitale powiatowe czy wojewódzkie lub marszałkowskie, tutaj spisały się dobrze, jeśli chodzi o dbanie o to, żeby pandemia się nie rozszerzyła, żeby ofiar było jak najmniej.

Czy są jeszcze jakieś pytania, jakieś uwagi, do przedstawionego państwu planu pracy? Oczywiście pan prezes przedstawił główne kierunki działań, najważniejsze kontrole. Szczegółowa informacja została państwu dostarczona elektronicznie w planie pracy Najwyższej Izby Kontroli na rok 2021. Nie ma więcej pytań.

Proszę państwa, przypominam, że istnieje jeszcze możliwość zalogowania się, aby potwierdzić swój udział w posiedzeniu Komisji – dla tych posłów, którzy uczestniczą zdalnie w posiedzeniu. Na koniec tego posiedzenia nie będzie głosowania, dlatego że Komisja przyjmuje do wiadomości plan pracy Najwyższej Izby Kontroli. Kto jeszcze nie zdążył potwierdzić swojej obecności, proszę to zrobić.

Proszę państwa, ponieważ nie ma więcej pytań, nie ma głosu w dyskusji, bardzo dziękuję panu prezesowi i państwu z Najwyższej Izby Kontroli.

Stwierdzam, że Komisja zapoznała się z informacją prezesa Najwyższej Izby Kontroli dotyczącą planu pracy NIK na rok 2021. Porządek posiedzenia został wyczerpany.

Zamykam posiedzenie Komisji i zapraszam na godzinę 17:30. Nasze kolejne posiedzenie, na którym będziemy omawiać wyniki jednej z kontroli, rozpoczniemy punktualnie. Na razie państwu dziękuję.